Skole for folket i 200 år

Skole i Danmark i 1000 år

For 1000 år siden oprettede munke klostre rundt om i Danmark.
Her lærte nogle få drenge at skrive med pen og blæk.
Fra 1100-tallet til 1300-tallet blev de store domkirker bygget.
Domkirkerne blev kaldt for katedraler. Ved domkirkerne blev der oprettet katedralskoler, hvor rige mænds sønner kunne lære at læse og skrive.
Aarhus Katedralskole på billedet her blev bygget i 1195 og ligger mellem havnen og byen. Den gule skolebygning er fra år 1800. Den røde bygning er fra 1906.

For 500 år siden kom der latinskoler i de store byer.
Rige folks børn havde måske deres egen huslærer,
men de fleste børn i Danmark gik ikke i skole.

For 300 år siden begyndte der at komme skoler
for børnene ude på landet.
Nogle af skolerne blev bygget af forældrene,
fordi de gerne ville have, at deres børn lærte at læse.
Andre skoler lod en konge, en prins, en prinsesse
eller en greve opføre.

På Stevns blev ”Prins Carls Skole” i Store Torøje bygget i 1719.
Prins Carl lod flere skoler bygge, og skolerne blev kaldt for ”prinseskoler”.
Hans søster Sophie Hedevig lod bygge 12 små ”prinsesseskoler” ved sine godser.
Prins Carl og prinsesse Sophie Hedevigs storebror var Frederik den 4.,
som lod rytterskolerne bygge rundt om i landet.

Prinseskolerne havde 3 rum.
Skolestuen og lærerens rum var lige store.
Mellem rummene var der en lille gang med et køkken, hvor læreren kunne lave sin mad.
Der var stampet ler på gulvet.

Her står I i skolestuen og kigger ud i gangen/køkkenet og ind til lærerens lille værelse.

I 1721 bestemte kongen, Frederik den 4., at der skulle bygges 240 rytterskoler i de 12 distrikter, som skulle stille ryttersoldater til hæren. Skolerne blev bygget på Lolland-Falster, på Sjælland, på Fyn omkring Odense og i Østjylland.
Alle skolerne var ens. De blev bygget af mursten med tegltag, og der var en lille stald med plads til 2 køer og nogle får. Over indgangsdøren blev der indmuret en sten, der fortalte, at det var Frederik den 4., som havde ladet skolen bygge.

På stenen står der:

Halvtredsindstyve Aar, GUD har DU mig opholdet.
At Sygdom, Kriig og Pest mig intet ondt har voldet.
Thi yder jeg min Tack, og breder ud dit Navn.
Og bygger Skoler op, de Fattige til Gavn.
GUD lad i dette Værck Din Naades Fylde kiende;
Lad denne min Fundatz bestaa til Verdens Ende.
Lad altiid på min Stool, én findes af min Ætt,
Som meener DIG MIN GUD; og DISSE SKOLER Rætt.

Dengang stavede man lidt anderledes end i dag, man skrev navneord med stort begyndelsesbogstav, og man kendte ikke bogstavet å.

Mange skoler blev bygget lige ved siden af kirken
ligesom rytterskolen i Lille-Heddinge.
Rytterskolerne havde tegltag, men mange tage blev ødelagt, fordi drengene smed sten op på dem. Derfor fik mange rytterskoler senere stråtag i stedet.

I 1784 byggede forældrene på det nordlige Rømø Toftum Skole til deres børn. Indtil da var børnene blevet undervist 1-2 gange om ugen rundt om på gårdene. Pigerne skulle gå i skole, fra de var 5 år, til de blev 8 år. Drengene fra de var 5 år til de blev 10 år. Derefter skulle børnene arbejde på gårdene.

Drengene skulle medbringe brænde til den lille ovn, og pigerne skulle gøre rent i skolen.

I 1814 kom der en ny skolelov i Danmark.
Den sagde, at alle børn skulle undervises i 7 år.
Danmark var det første land i verden, som indførte
7 års undervisningspligt.

Skolerne på landet skulle kaldes for ”almueskoler”,
og skolerne i byerne skulle kaldes for ”borgerskoler”.
Nu blev der bygget mange skoler rundt om i Danmark.
Vedersø Skole blev bygget i 1828.

Hodde Skole er 150 år gammel.
Indtil 1955 gik der børn i skolen.

Mange ting var ens i skolerne.
Når frikvarteret var slut, ringede læreren med klokken.

Eleverne sad ved pulte, og på væggene hang der anskuelsestavler, så eleverne kunne se, hvordan der så ud andre steder.
Fotos, film og TV var slet ikke opfundet dengang!

I pulten var der et hul til blækhuset og en rille,
hvor man kunne lægge sit penneskaft.

Eleverne lærte kongerækken udenad!

Eleverne lærte at regne på den store kugleramme.

Først skrev eleverne med fjer og blæk.

Senere fik eleverne et penneskaft.

I hjørnet hang spanskrøret!

I 1826 fandt præsten i Gjerrild på Djursland på, at der skulle være en gymnastikplads ved skolen. Præsten betalte selv udgifterne til redskaberne.

100 år efter, at gymnastikpladsen blev bygget i Gjerrild, havde mange skoler stadig ribber og gymnastikredskaber i skolegården.

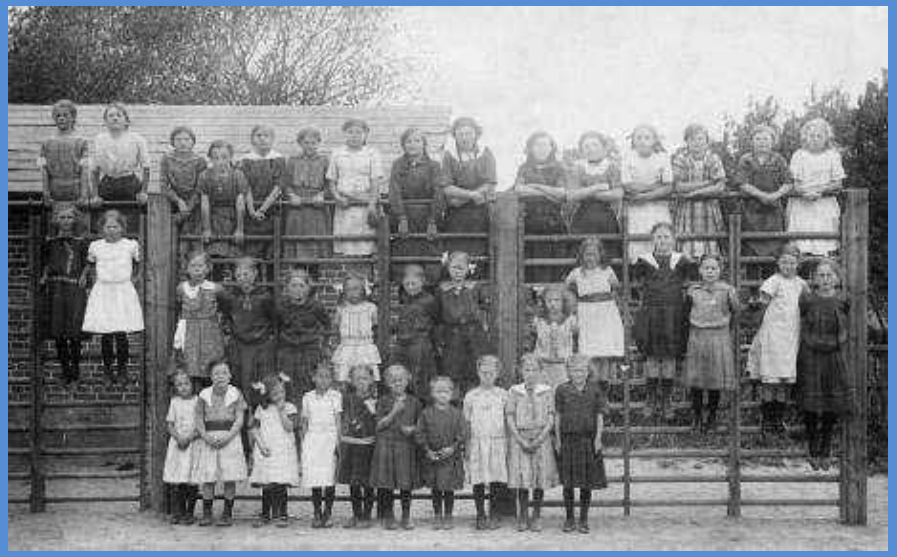

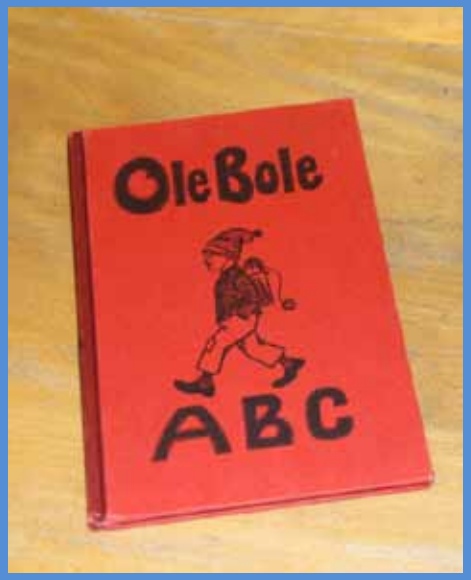
Ole Bole
ABC

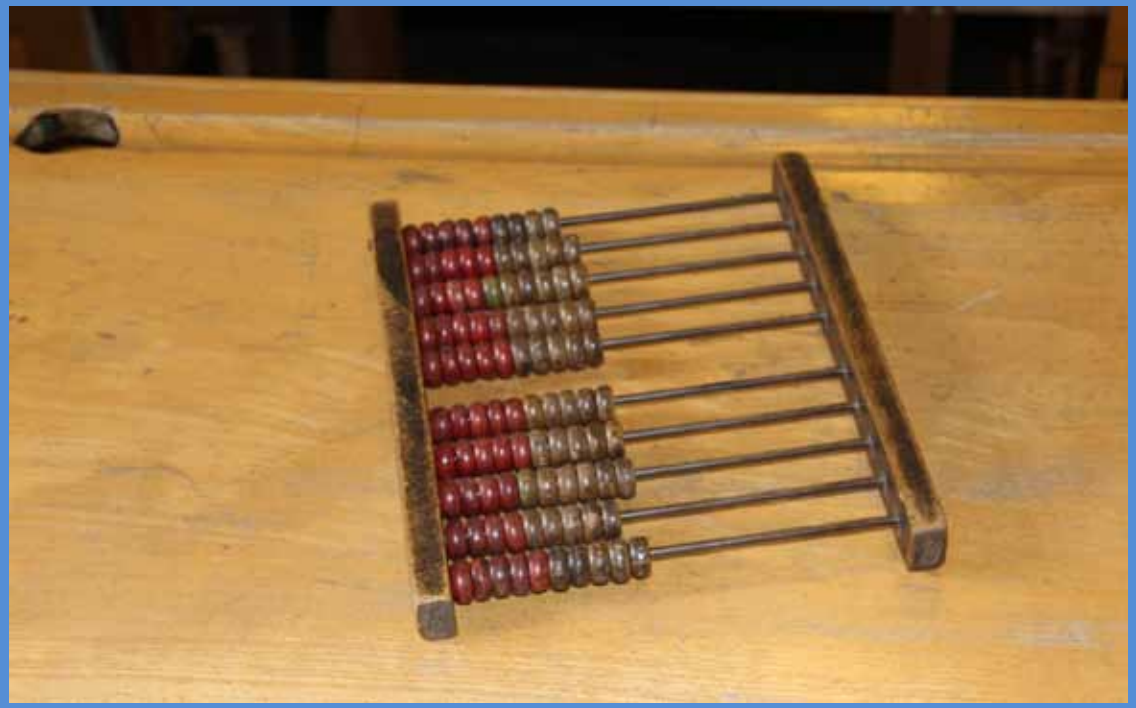

Skråskrift

– og læg mærke til bogstavet aa!

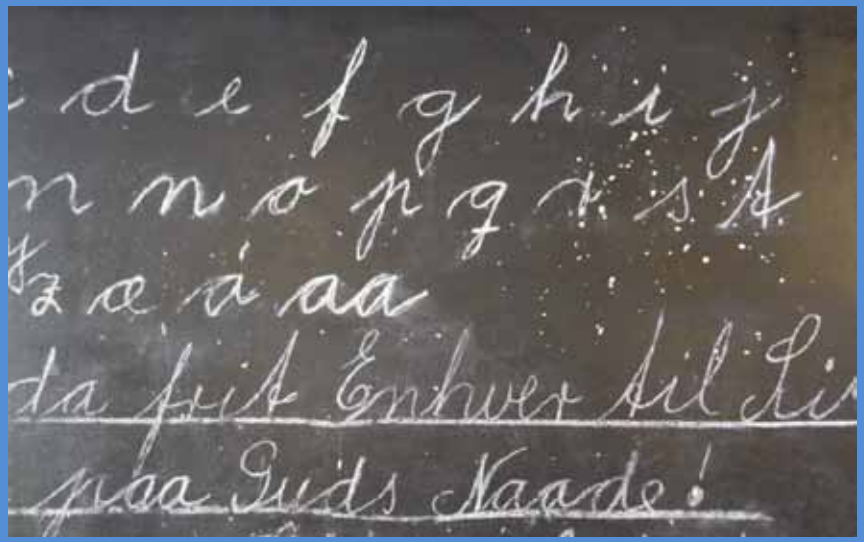

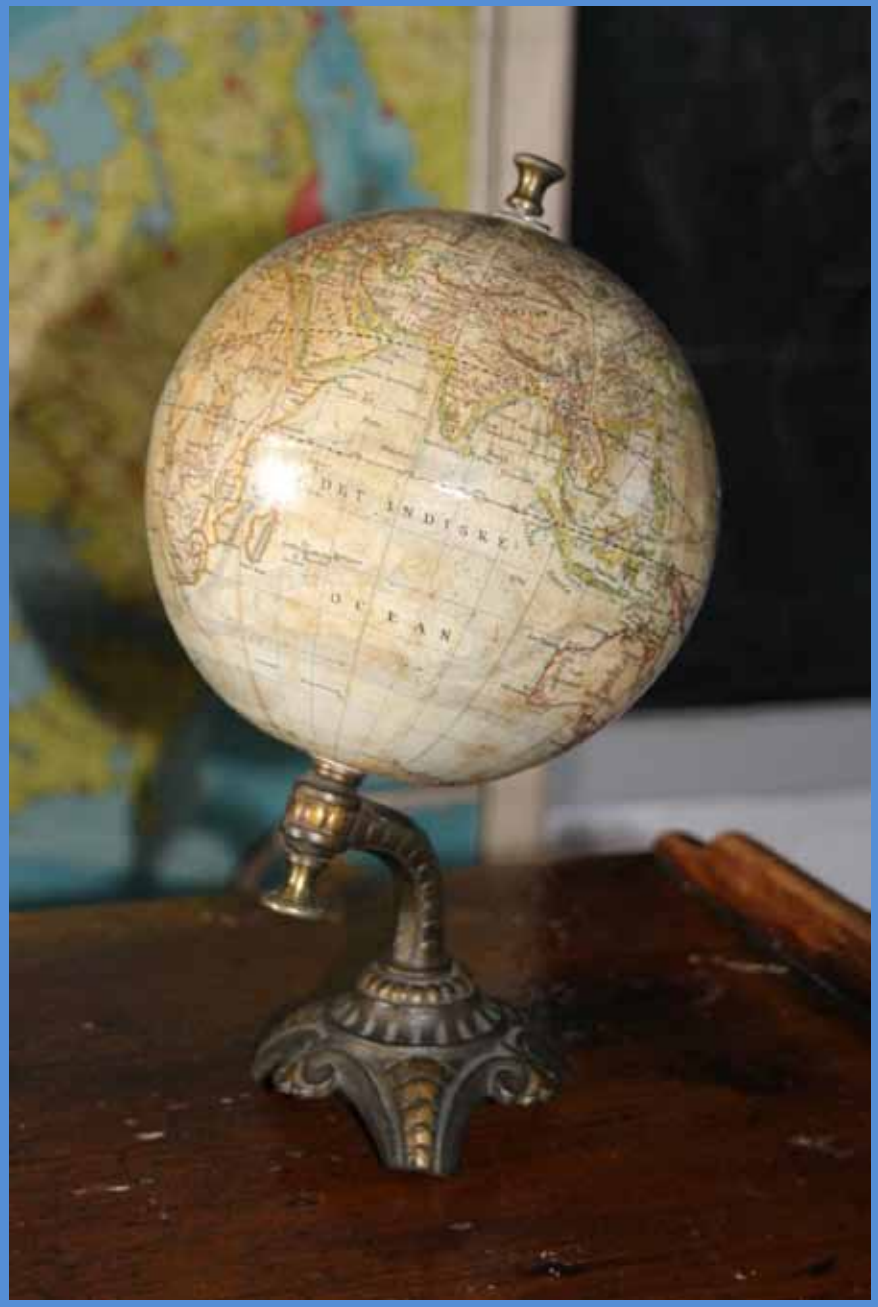
DET INDISKE
OCEAN

Flakkebjerg Forskole er fra 1915.
Her gik landsbyens yngste elever i skole.
I dag er det et skolemuseum.

Bag ved skolen lå retiraderne. Det var gammeldags wc´er!

Når en elev spurgte, om han måtte gå i gården, betød det, at han skulle ned på et af retiraderne.

.

Skolerne ude på landet blev for små efter år 1900. Derfor blev der i starten af det 20. århundrede i mange landsbyer bygget nye og større skoler.

I 1920´erne voksende København og Aarhus.
Derfor byggede man også her nye skoler.
Her er det Læssøesgades Skole i Aarhus.
I dag ligger skolen inde midt i byen.

Aarhus 1921

I 1958 blev det bestemt, at børn ude på landet ikke længere hver dag skulle rejse langt, hvis de gerne ville gå mere end 7 år i skole. Derfor blev der i 1960´erne bygget mange nye ”centralskoler”, hvor eleverne kunne gå i 9 år.

I dag bliver mange af de små skoler ude på landet nedlagt eller lagt sammen med andre skoler i området.
Nogle steder bygger man også nye, moderne skoler.

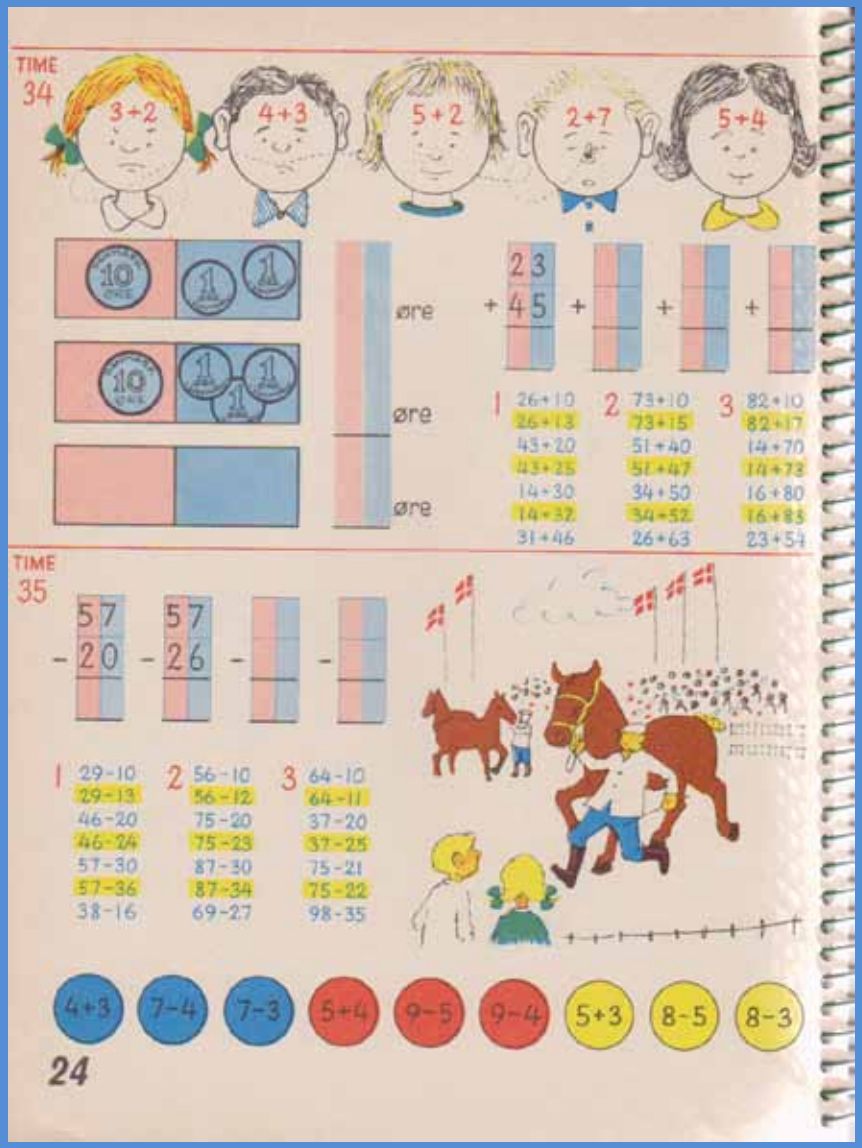

Der sker hele tiden nye ting i skolen. – Hvis elever, der gik i skole for 200 år siden, besøgte en skole i dag, ville de blive meget forbavsede.

Bare de sidste 50 år, er der sket meget. Prøv at sammenligne en matematiktime i din klasse med bogen her, som viser, hvad 1. klasse skulle arbejde med i regning i time 34 og 35 efter jul.

(”Regnetimen 1 B”: Januar – juli i første klasse, 1968)

Indtil 1975 var det kun pigerne, som havde håndarbejde og lærte at strikke. Drengene havde i stedet sløjd. Noget af det første, pigerne lærte at strikke, var en nålepude.

En skoleelev i dag ser også helt anderledes ud end for 100 år siden!
Eleverne i Gammel Højby Skole cirka år 1900.

Prøv at sammenligne jeres klassefoto med klassen her.

Heldigvis har man gemt mange af de gamle skoleting og indrettet skolemuseer rundt om i Danmark. Skolestuen på Give-Egnens Museum er spændende at besøge.

Måske er der et skolemuseum i nærheden af jeres skole, som I kan besøge!

Skole er et gammel græsk ord, som betyder ”fritid”.
I dag er fritid noget, eleverne har, når de får fri fra skole.

© Lillemor Andersen/Forlaget Spiren 2014